

Kaupunginhallitus	§ 42	30.03.2020
Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 37	15.04.2020

Talouden tasapainottamisohjelma 2020-2022

269/02.00/2020

Kaupunginhallitus 30.03.2020 § 42

Valmistelija Talouspäällikkö Petra Palmroos, puh. 040 839 7170
Esittelijä Kaupunginjohtaja Patrik Nygrén, puh. 040 511 4383
etunimi.sukunimi@parainen.fi

Kuntalain 110 §:n 1 momentin mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Kuntalain 110 §:n 3 momentin mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa. Taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden suunnitelmakauden kuluessa. Taloussuunnitelmassa päätetään yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla edellisten tilikausien alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Kaupungin taloudellinen tilanne on heikentynyt merkittävästi kahden viime vuoden aikana. Vuosikate on heikentynyt tasaisesti vuodesta 2016 lähtien. Vuonna 2016 vuosikate oli 6 723 000 euroa ja vuoden 2019 tilinpäätös osoittaa -418 000 euron negatiivista vuosikatetta. Syksyn 2019 aikana kaupungin toiminnoissa voitiin todeta suuria ylityksiä. Kaupungin tulopohjan kehitys ei ole kyennyt vastaamaan kaupungissa usean vuoden kuluessa tapahtuneeseen kustannuskehitykseen. Kaupungin tulos on ollut kaksi vuotta peräkkäin negatiivinen, vuonna 2018 tulos oli -1,9 miljoonaa euroa ja vuonna 2019 se oli -5,4 miljoonaa euroa.

Kaupunki on kipeästi kiinteistöinvestointien tarpeessa. Kaupungilla on lähivuosina tarve ottaa uusia pitkäaikaisia lainoja. Kaupungin lainakanta 31.12.2019 oli 44 959 000 euroa (2 967 euroa asukasta kohden). Vuoden 2019 tilinpäätöksessä kaupungin suhteellinen velkaantuneisuusaste (52,5 %) täytti kriisikuntakriteerin, kuten myös negatiivinen vuosikate.

Tavoitteena on saada kaupungin talous tasapainoon niin, että vuosikate on sellainen, että kaupunki voi jatkossa omarahoittaa harjoittamansa toiminnan sekä osoittaa positiivista tulosta suunnitelman mukaisten poistojen jälkeen (noin 5 miljoonaa euroa vuodessa).

Syksyn 2019 aikana käynnistettiin työ sekä lyhyen että pitkän aikavälin toimenpiteiden toteuttamiseksi kaupungin talouden saamiseksi tasapainoon tulevien toimintavuosien aikana. Kaupunginhallituksen 9.9.2019 pidetyssä kokouksessa päätettiin kaupungin sisäisistä lyhyen aikavälin toimenpiteistä vuoden 2019 alijäämän minimoimiseksi. Pitkän aikavälin toimenpiteitä on suunniteltu syksyn 2019 aikana sekä kunkin osaston sisällä että yhteistyössä Kuntamaiseman kanssa. Kuntamaisema on tehnyt taloudellisen vertailuanalyysin

kaupungin vuoden 2018 tilinpäätöslukujen pohjalta. Tämä selvitys on ollut pohjana keskusteltaessa talouden tasapainottamisohjelman toimenpide-ehdotuksista. Valtuutetuille järjestettiin iltakoulu talouden tasapainottamisohjelmasta 27.2.2020.

Ehdotus talouden tasapainottamisohjelmaksi sisältää kaikkia osastoja ja toimialoja koskevia toimenpiteitä. Kokonaisvaikutuksen kaupungin vuotuisiin käyttötalouden nettokustannuksiin arvioidaan olevan: 334 200 euroa vuonna 2020, 2 025 200 euroa vuonna 2021 ja 2 532 200 euroa vuonna 2022.

Suomen kuntien talouteen kohdistuu tällä hetkellä suurta epävarmuutta ja kovaa painetta sopeuttaa toiminta vallitseviin olosuhteisiin. Yhteiskunnan demografiset muutokset, kuntalaisten määrä, tuloverokehitys ja maailmantalouden poikkeuksellinen tilanne ovat tekijöitä, jotka vaikuttavat suoraan kaupungin taloudellisiin edellytyksiin. Nykytiedon valossa on erittäin todennäköistä, että kaupunki joutuu ryhtymään lisätoimiin sopeutuakseen rahoituksen muutoksiin ja toiminnan kustannusten nousuun.

Työ talouden tasapainottamiseksi jatkuu keväällä 2020. Sitä tehdään osittain organisaation sisäisesti, mutta myös yhteistyössä Sipoon kaupungista, Mustasaaren kunnasta, Pietarsaaren kaupungista, Raaseporin kaupungista, Porvoon kaupungista ja Sipoon kunnasta muodostuvan verkoston kanssa. Sipoon kunta on tehnyt aloitteen kuntien/kaupunkien välisen yhteisen kustannusvertailun kokoamisesta ja tekemisestä pohjaksi tuleville sopeuttamistoimenpide-ehdotuksille.

Ehdotus talouden tasapainottamisohjelmaksi on esitelty kaupungin yhteistyötoimikunnan jäsenille.

Liite	1 Talouden tasapainottamisohjelma, yhteenveto 2 Talouden tasapainottamisohjelman toimenpiteet
Ehdotus	Kaupunginhallitus merkitsee ehdotuksen talouden tasapainottamisohjelmaksi tiedoksi ja palauttaa asian lausuntojen pyytämiseksi ohjelmasta kiireellisessä järjestyksessä kaupungin lautakunnilta.
Päätös	Ehdotus hyväksyttiin.
Tiedoksianto	Lopullisen päätöksen jälkeen kaikki lautakunnat ja jaostot, johtoryhmä

Sosiaali- ja terveyslautakunta 15.04.2020 § 37

Valmistelija	Vt. sosiaali- ja terveystoimintajohtaja Miia Lindström, puh. 040 688 5497
Esittelijä	Vt. sosiaali- ja terveystoimintajohtaja Miia Lindström, puh. 040 688 5497 etunimi.sukunimi@parainen.fi

Kaupunginhallitus on käsitellyt ehdotusta Paraisten kaupungin talouden tasapainottamisohjelmaksi 30.3.2020 §:ssä 42. Ehdotus on laadittu vuosiksi 2020, 2021 ja 2022, ja se sisältää lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteitä kullekin

osastolle. Toimenpiteiden tarkoituksena on talouden tasapainottaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuskehitys on ollut viime vuosina huolestuttavaa. Yleinen kustannuskehitys on noussut 2,2 % vuosina 2018-2020. Sosiaali- ja terveysosaston kustannukset ovat nousseet tänä aikana 6,4 %. Väestödemografia muuttuu yhteiskunnassamme niin, että nuorten määrä vähenee ja vanhusten määrä kasvaa. Ennusteen mukaan yli 75-vuotiaiden määrä on vuonna 2025 noussut 300:lla vuodesta 2020. Sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja tarvitsevien määrä tulee nousemaan entisestään. Sosiaali- ja terveysosaston toimenpideohjelman täytyy ottaa tämä huomioon, ja sen vuoksi siinä ei voi olla leikkauksia. Keskeinen kysymys on se, miten palvelut tulevaisuudessa järjestetään käytettävissä olevilla resursseilla.

Kustannusten hillitsemiseksi tarvitaan uutta ajattelutapaa ja palvelujen järjestämisen uudelleenorganisointia. Tavoitteena on säilyttää palvelujen hyvä taso, mutta kustannustehokkaammin. Taloutta hillitsevien toimenpiteiden parissa tehtävä työ on muotoutunut yksiköiden tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaisesti. Talouden tasapainottamisohjelman parissa tehtävän työn periaatteena on yksikkö- ja osastorajat ylittävä yhteistyö. Siinä on ajateltu isoja kokonaisuuksia ja niihin liittyviä pienempiä toimia. Isoja yhteisiä prosesseja tarkastelemalla voimme muuttaa toimintaa kestävämmäksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimenpideojelmaan sisältyy isoja kokonaisuuksia, jotka koskevat hoitoketjuja, sosiaalipalvelujen ja perheyksikön kehittämistä sekä digitalisaatiota.

Kansallisten linjausten mukaan vanhuksille on tarjottava mahdollisuus asua kotona mahdollisimman pitkään. Moni vanhus valitsee hoitopaikakseen mieluiten kodin, ja yhä useammat läheiset ovat omaishoitajia. Jotta kotona asuminen voidaan mahdollistaa, sen tueksi annettavaa liikkuvaa toimintaa tulee laajentaa. Mahdollisuus tilapäiseen tehostettuun kotihoitoon vähentää vuodeosastojaksojen tarvetta. Kotisairaaloimintaa voitaisiin laajentaa ja kehittää niin, että kotona voitaisiin antaa enemmän lääketieteellistä hoitoa yhteistyössä lääkärikonsultaation ja kotihoidon kanssa, jos asiakkaan tilanne sitä vaatii. Myös kotona tehtävä kuntoutus tukee pidemmän päälle kotona asumista. Omaishoidettavilla on oikeus intervallihoitoon, ja läheisillä sijaishoitoon. Malmkullan intervallihoitoa voitaisiin kehittää ostopalvelujen vähentämiseksi ja kuntouttavien ja helposti saavutettavien paikkojen tarjoamiseksi saaristolaisille ja paraislaisille.

Tyksistä kotiutettuja hoidettuja potilaita ei ole voitu ottaa vastaan akuutin ja kuntouttavan hoidon vuodeosastolle, mistä on seurannut sakkomaksuja. Akuutin ja kuntouttavan hoidon vuodeosasto ja Malmkullan osasto ovat täynnä asiakkaita tai potilaita, joilla ei ole selviä suunnitelmia tulevaisuutta varten. Tilapäisen vuodeosastohoidon jälkeisen jatkon suunnittelu selkeine tavoitteineen tulee aloittaa jo silloin, kun potilas otetaan osastolle. Malmkullassa tällä hetkellä olevista 48 potilaasta 27:llä on pitkäaikaishoitopäätös, muut odottavat suunnitelmaa tai jonottavat asumispaikkaa. Osa osastosta on tarkoitettu aktiiviseen kuntoutukseen, ja sen tavoitteena on kotiuttaminen. Se ei kuitenkaan voi toimia näiden periaatteiden mukaan, jos hoitoketju ei toimi. Asumispaikkaa

jonottavat voisivat monessa tapauksessa jonottaa kotonaan, mikäli lääketieteellisiä syitä hoitoonottoon ei ole. Vanhustenhuollon uusi kotiuttamistiimi on aloittanut toimintansa syksyllä 2019. Sen tarkoituksena on tehostaa akuutin ja kuntouttavan hoidon vuodeosastolle otettujen potilaiden kotiuttamista.

Asumispaikkojen tarve kasvaa sitä mukaa, kun väestö vanhenee. Tulevaisuudessa on tarvetta uusille erityisasumispaikoille, mutta myös tehostetulle palveluasumiselle. Tarve on suurin Paraisten keskustassa, kun taas saariston jonotilanne ei ole yhtä kuormittanut.

Hoitoketjun tehostamiseksi on tarpeen laatia uudelleenjärjestelysuunnitelma yhteistyössä vanhustenhuollon ja terveydenhuollon kanssa. Hoitoketjun kaikkia osia pitää kehittää, ja niiden pitää toimia yhdessä yhtenäisenä kokonaisuutena kustannustehokkaan ja laadukkaan hoidon tarjoamiseksi.

Kun yksi perheenjäsen saa sosiaalipalvelujen tai perheyksikön palveluja, muillakin perheenjäsenillä on yleensä enemmän tai vähemmän tarvetta niille. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut ovat jakautuneet Paraisilla kahteen yksikköön, sosiaalipalveluihin ja perheyksikköön. Erilaisia sosiaalihuollon tukimuotoja tarvitsevien perheiden täytyy nykyään käydä useiden eri henkilöiden luona ja useissa eri yksiköissä saadakseen palvelua, joihin he ovat oikeutettuja. Paraisten kaupungin strategia sisältää ajatuksen, että palvelut on annettava yhdeltä luukulta. Sosiaalihuollossa tämä tarkoittaisi sitä, että palvelut järjestettäisiin asiakaslähtöisesti ja välttämällä tarvetta käydä useamman henkilön luona (eli useammalla "luukulla") ja siten tuplatyötä. Perhesosiaalityön prosesseja täytyy selvittää ja implementoida. Perheyksikkö käsittelee jatkuvasti monia vaikeita ja ongelmallisia perhetilanteita. Työ on haastavaa, ja henkilöstön vaihtuvuus kuormittaa pientä yksikköä entisestään. Kun sosiaalityöntekijä esim. lopettaa, perheille tarjottujen palvelujen jatkuvuus kärsii. Vaikka tilalle rekrytoidaan ja perehdytetään uusi sosiaalityöntekijä, menee usein kuukausia, ennen kuin perheiden ja uuden työntekijän välille rakentuu luottamus ja työ alkaa sujua. Tämä maksaa ja on lisäksi haastavaa perheille.

Sosiaalipalveluyksiköllä ja perheyksiköllä on haasteita ostopalveluihin liittyvässä kustannuskehityksessä. Oman henkilöstön palkkaaminen vähentää kalliita ostopalveluja.

Yhteisiä työprosesseja on selvitettävä ja ne on implementoitava. Yksiköiden kriteerit ja palvelutason arviointi on vahvistettava yhdessä. Vuodeksi 2020 ehdotetaan tilapäisen sisäisen selvityshenkilön palkkaamista. Selvityshenkilö tekisi selvityksen sekä kehittäisi prosesseja ja toimintaa. Tavoitteena on myös selvittää, kannattaisiko yksiköt yhdistää ja mitä se tarkoittaisi. Tarvittaessa voidaan tilata lisäksi ulkoinen selvitys.

Yhteiskunnan digitaalinen kehitys etenee nopeasti. Digitaalisuus antaa uusia vaihtoehtoja palvelujen järjestämiseen, ja se voi parantaa saavutettavuutta ja luoda turvallisuutta. Suunnitelmissa on uusia elektronisia ratkaisuja. Mm. vanhustenhuolto suunnittelee lääkerobottien käyttöönottoa vuoden 2020 aikana. Muita mahdollisia apuvälineitä vanhusten päivittäisen elämän helpottamiseen

ovat esim. GPS-paikannin, liesihälytin sekä ikkuna- ja ovihälytin.

Etälääkärijärjestelmää suunnitellaan laajennettavan terveydenhuollossa. Varsinais-Suomessa on saatavilla sähköinen hoitoarvointipalvelu OmaOlo, jonka käyttöönottoa suunnitellaan.

Henkilöstö on sosiaali- ja terveydenhuollon tärkein resurssi. Toimenpideohjelman onnistumiseksi on tarpeen turvata henkilöstöresurssit mm. panostamalla henkilöstön hyvinvointiin, sairauspoissaolojen ehkäisemiseen tähtääviin toimenpiteisiin, hyvään johtajuuteen ja rekrytointiprosessin uudistamiseen. Henkilöstöstrategian pitää tukea toimenpideohjelmaa. Rekrytointia ja työhönottoa varten pitäisi mahdollistaa oppisopimuksia ja harjoittelupaikkoja yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

Työllistämistoiminta koordinoidaan ja sovitetaan yhteen yhteiseksi yksiköksi yhteistyössä asianomaisten osastojen kanssa.

Kaupunginhallituksen 30.3.2020 §:ssä 42 käsittelemässä toimintojen kehittämis- ja talouden tasapainottamisohjelmassa on kuvailtu yksityiskohtaisesti yksittäiset toimenpiteet. Laskelmien mukaan sosiaali- ja terveysosasto tasapainottaa talouttaan 2,8 miljoonalla eurolla vuosina 2020-2022. Hoitoketjujen tehostamiseen ja uudelleenjärjestelyihin liittyvät kokonaisuuudet johtavat positiiviseen kustannuskehitykseen, ja niiden odotetaan tasapainottavan taloutta 2 miljoonalla eurolla. Sosiaalipalvelujen ja perheyksikön toimenpiteet tasapainottavat taloutta 400 000 eurolla. Sen, että sosiaali- ja terveydenhuollossa otetaan käyttöön digiratkaisuja, odotetaan tasapainottavan taloutta 320 000 eurolla. Yksiköiden ostopalvelujen vähentyminen tasapainottaa taloutta 80 000 eurolla. Maassa vallitsevilla koronaepidemiasta johtuvilla poikkeusoloilla on todennäköisesti negatiivisia taloudellisia seurauksia sosiaali- ja terveysosastolle. Taloudellisten vaikutusten laajuus ei ole vielä selvillä.

Liite

- 3 Talouden tasapainottamisohjelma 30.3.2020
- 4 Talouden tasapainottamisohjelman toimenpiteet 30.3.2020

Oheismateriaali

Ennuste eri palvelumuotojen asiakasmääristä
Kustannukset ilman muutoksia
Vision mukaiset kustannukset

Ehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättää osaltaan hyväksyä ehdotuksen talouden tasapainottamisohjelmaksi 2020-2022. Ehdotus edellyttää tarkasti suunniteltua ja aikataulutettua toimenpideohjelmaa. Lisäksi painotetaan osaston sisäistä yhteistyötä sekä sektorirajat ylittävää yhteistyötä.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksianto

Kaupunginhallitus